

УДК 336.7

Дмитренко Т. Л.

аспірант ДННУ "Академія фінансового управління", старший викладач кафедри банківської і страхової справи Навчально-наукового Інституту Міжрегіональної академії управління персоналом, Київ, Україна, tatianadmytrenko@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ПРОТИДІІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ ТА ФІНАНСУВАННЮ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЗБРОЇ МАСОВОГО ЗНИЩЕННЯ

Анотація. Розглянуто особливості впровадження Національної оцінки ризиків у сфері протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму відповідно до Рекомендацій Групи з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Визначено ризики легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму, особливості їх аналізу, оцінки, що є основою для розроблення заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення наслідків виявлених ризиків. Особливу увагу приділено заходам щодо зниження загроз використання векселів у тіншовій економіці та надано рекомендації стосовно розвитку прозорого вексельного обігу, зокрема через внесення змін до чинного законодавства. Обґрунтовано необхідність приведення термінологічного словника у відповідність до єдиних міжнародних визначень фінансових термінів, розвитку національного вексельного законодавства в контексті переходу від документарної форми векселів в електронну, інфраструктури вексельного ринку й запровадження його в різних секторах економіки, на фінансовому та фондовому ринках України.

Ключові слова: економічна безпека, фінансовий моніторинг, фінансові інструменти, кредитні кошти обігу і платежу, простий вексель, переказний вексель, фондовий ринок, легалізація доходів, здобутих злочинним шляхом.

Лит. 30.

Tetiana Dmytrenko

SESE "The Academy of Financial Management", The Educational and Scientific Institute of the International Economics and Finance of the Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine, tatianadmytrenko@gmail.com

FEATURES OF RISK-BASED APPROACH IN COMBATING MONEY LAUNDERING AND TERRORIST AND PROLIFERATION FINANCING

Abstract. The article is devoted to the peculiarities of the implementation of the National Risk Assessment in combating money laundering and terrorist financing in accordance with the Recommendations of the Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) to ensure the implementation of the new international standards and comprehensive improvement of the national legislation on financial monitoring. Also, the article focuses on identification (detection) of risks (threats) of legalization (laundering) of proceeds of crime and financing of terrorism, their analysis and assessment, and is the basis for the development of measures intended to prevent their occurrence and/or mitigate negative consequences of the risks (threats) identified. Special attention is given to measures to reduce the threat of bills in the shadow economy, and recommendations on the development of transparent bill circulation by implementing the Unified State Register of bills

© Дмитренко Т. Л., 2018

outstanding, which reflects all the financial and legal actions on bills in accordance with the law. The article provides recommendations to bring national legislation with international standards, namely the FATF Recommendations, for combating money laundering of proceeds from crime, terrorist and proliferation financing. The author justifies the urgent need to bring the glossary of terms in line with uniform international definitions of financial terms and the development of the national bill legislation concerning the transition from documentary form to electronic one for the introduction of circulation e-bills through the development of the infrastructure bill market and its introduction in the banking and insurance sectors of the Ukrainians financial market and the stock market. Thus, the article recommends mechanisms to accelerate the integration of national financial markets into the global on-demand contemporary global processes.

Key words: economic security, financial monitoring, financial instruments, bearer negotiable instruments, promissory notes, bills of exchange, security market, the legalization of proceeds from crime.

JEL classification: D53, O17.

Дмитренко Т. Л.

аспірант ДННУ "Академія фінансового управління", старший преподаватель кафедры банковского и страхового дела Учебно-научного Института Межрегиональной академии управления персоналом, Киев, Украина

ОСОБЕННОСТИ РИСК-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА В ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ЛЕГАЛИЗАЦИИ (ОТМЫВАНИЮ) ДОХОДОВ, ПОЛУЧЕННЫХ ПРЕСТУПНЫМ ПУТЕМ, ФИНАНСИРОВАНИЮ ТЕРРОРИЗМА И ФИНАНСИРОВАНИЮ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ОРУЖИЯ МАССОВОГО УНИЧТОЖЕНИЯ

Аннотация. Рассмотрены особенности внедрения Национальной оценки рисков в сфере противодействия отмыванию средств и борьбы с финансированием терроризма в соответствии с Рекомендациями Группы по разработке финансовых мер борьбы с отмыванием денег (FATF). Определены риски легализации доходов, полученных преступным путем, и финансирования терроризма, особенности их анализа, оценки, что является основой для разработки мероприятий, направленных на предотвращение возникновения и/или уменьшения последствий выявленных рисков. Особое внимание уделено мерам, касающимся снижения угроз использования векселей в теневой экономике и даны рекомендации по развитию прозрачного вексельного обращения, в частности путем внесения изменений в действующее законодательство. Обоснована необходимость приведения терминологического словаря в соответствие с едиными международными определениями финансовых терминов, развития национального вексельного законодательства в контексте перехода от документальной формы векселей в электронную, инфраструктуры вексельного рынка и введения его в различных секторах экономики, на финансовом и фондовом рынках Украины.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовый мониторинг, финансовые инструменты, кредитные средства обращения и платежа, простой вексель, переводной вексель, фондовый рынок, легализация доходов, приобретенных преступным путем.

Виявлення, оцінювання й розуміння ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму є найважливішим елементом впровадження і розвитку режиму протидії відмиванню коштів / фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) на національному рівні, який охоплює законодавство, нормативні акти, правозастосовні та інші заходи, спрямовані на зниження ризиків відмивання коштів

ПВК/ФТ. Він допомагає державним органам ефективно надавати і розподіляти ресурси, визначати пріоритетність їх використання. Результати оцінювання ризиків на національному рівні, незалежно від масштабів такої оцінки, можуть надати фінансовим установам і визначеним нефінансовим установам і професіям (далі – ВНУП) корисну інформацію для проведення власних оцінок ризиків. Після належного визначення і розуміння ризиків відмивання коштів і фінансування тероризму державні органи країни можуть застосовувати заходи ПВК/ФТ, співмірні таким ризикам, тобто з використанням ризик-орієнтованого підходу (підходу, заснованого на оцінці ризику), що є центральним елементом стандартів Групи з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Ця мета чітко визначена в Першій рекомендації FATF і Пояснювальній записці до неї, а також в інших її рекомендаціях (наприклад, у Рекомендаціях 10, 26 і 28) [1;2].

Питання протидії легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, і функціонування механізму фінансового моніторингу досліджують такі вчені, як Т. І. Єфименко, В. М. Берізко, Н. С. Вавдіюк, Л. К. Воронова, А. П. Гаврилишин, С. С. Гасанов, З. В. Герасимчук, О. Є. Користін, М. П. Кучерявенко, І. М. Пятюта, Н. Ю. Пришва, С. В. Симов'ян, Б. І. Сюркало, В. В. Тищенко [3–11] та ін. Проблеми розвитку національної системи аналізу ризиків в Україні, переважно в контексті ризиків, що виникають у банківській системі, та відповідності її міжнародним стандартам вивчали О. І. Барановський, С. О. Дмитров, Б. О. Костенко, О. Є. Костюченко, К. А. Кривуля, Т. А. Медвідь, В. М. Ляшенко [12–15] та ін.

Метою статті є аналіз змін у методології оцінювання й управління ризиками у сфері ПВК/ФТ, вплив на вітчизняне законодавство та обґрунтування необхідності запровадження змін для ефективного врегулювання обігу векселів як одного з фінансових інструментів тіньової економіки України.

Проблема інтеграції України в систему міжнародної безпеки та співпраці з відповідними світовими та європейськими інтеграційними структурами пов'язана з процесом формування рівних стандартів для різних країн у боротьбі з глобальним тероризмом, що мають містити оцінку й відстежувати діяльність терористичних організацій та угруповань за умови координації дій системи безпеки країн, зокрема НАТО. Для України в контексті забезпечення власної безпеки важливо стати органічним елементом міжнародних антитерористичних структур [15, с. 13].

У національному законодавстві тривалий час здійснювались спроби запровадити Національну оцінку ризиків щодо відмивання коштів та фінансування тероризму (далі – НОР). У п. 6 Плану заходів із запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму на 2011 р. [16] було заплановано розпочати підготовку методики проведення НОР. Також у Планах заходів на 2012 і 2013 рр. передбачалося проведення національної оцінки ризиків [17; 18].

Становлення ризик-орієнтованого підходу в міжнародній спільноті розпочалося в грудні 2005 р. між FATF і представниками банківського сектору та сектору цінних паперів. FATF погодилась створити Електронну групу з проведення консультацій (EAG) на базі підходу, заснованого на оцінці ризику, що

розглядалось як частина її допомоги приватному сектору. Як підгрупа Робочої групи FATF з оцінки та імплементації EAG створена у березні 2006 р. на чолі з Ф. Робінсоном (Служба з питань фінансових послуг, Великобританія) та Р. Смоллом (США). До неї входили члени FATF і спостерігачі, а також представники банківського сектору й сектору цінних паперів, котрі висловили бажання долучитися до підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. У 2007 р. FATF у тісній співпраці з представниками міжнародного банківського сектору та сектору цінних паперів підготувала Посібник з питань підходу, заснованого на оцінці ризику, в боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Посібник затверджено на Пленарному засіданні FATF у червні 2007 р. [19].

Наступним кроком для перевірки належного характеру виконання країнами Рекомендацій FATF була розроблена і прийнята в лютому 2013 р. Методологія з оцінки відповідності Рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму [20]. Методологія стосується двох складових оцінки впровадження – технічна відповідність, а також результати, індикатори, дані та інші фактори, використовувані для оцінки ефективності впровадження.

Обов'язок проведення державами НОР передбачений першою Рекомендацією Міжнародних стандартів FATF. Якнайшвидша та повна їх імплементація FATF є завданням для України. При цьому ризик-орієнтований підхід, який, відповідно до попередньої редакції, був лише факультативним, набув обов'язкового характеру і згадка про нього міститься у багатьох рекомендаціях.

У листопаді 2014 р. за підтримки Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) разом із Державною службою фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг) було проведено міжнародний семінар “Впровадження національної оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму як елементу державної політики детінізації економіки України” [21]. Науковці та зарубіжні експерти поділились досвідом та власними напрацюваннями щодо ефективності впровадження системи оцінювання ризиків та управління ними в інших країнах. Створення дієвої і взаємозгодженої системи триває.

Наступним кроком на законодавчому рівні стало прийняття постанови Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 16.09.2015 № 717 [22], у результаті якої Держфінмоніторинг у листопаді 2016 р. оприлюднив Звіт про проведення Національної оцінки ризиків, підготовлений з урахуванням міжнародних стандартів і згідно із Законом України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” (далі – Закон), а також Методикою її проведення [23].

Проведення НОР передбачено планом заходів на 2016 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 11.02.2016 № 103 [24].

Мета НОР – виявлення національних ризиків (загроз, вразливостей, наслідків) у системі ПВК/ФТ і визначення елементів управління ними.

Говорячи про оцінку ризиків відмивання коштів ПВК/ФТ, варто розуміти визначення ключових понять і термінів, використовуваних в управлінні організаціями. Багато з таких понять і термінів взяті зі сфери управління ризиками – процесу, поширеного як у державному, так і в приватному секторі для сприяння в ухваленні рішень. У загальних рисах управління ризиками полягає у вжитті відповідних заходів для зниження або зменшення оціненого ступеня ризику до нижчого або прийняттого рівня.

Для ефективної реалізації системи оцінки і управління ризиками у сфері ПВК/ФТ важливою стала взаємодія всіх учасників Національної системи боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, а саме: суб'єктів державного фінансового моніторингу (СДФМ), правоохоронних органів (ПО) та суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) і визначених нефінансових установ та професій (ВНУП) [25].

Водночас необхідною складовою НОР є взаємодія на державному рівні – між Національною системою боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, та аналогічними системами в інших державах і міжнародними організаціями, котрі розробляють стандарти й сприяють ефективній імплементації правових, регуляторних та оперативних заходів боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, подоланню інших загроз цілісності фінансової системи.

Під час проведення НОР Держфінмоніторинг України застосовував якісно-кількісний підхід, використовуючи, крім відомостей із запитальників, власну статистичну інформацію, дані правоохоронних, судових та інших державних органів, а також звіти міжнародних організацій, відповідно до вимог 33-ї Рекомендації FATF [26]. Остання передбачає, що країни повинні вести всеосяжну статистику щодо питань, які стосуються ефективності системи ПВК/ФТ.

На етапі виявлення (ідентифікації) ризиків було визначено загрози та вразливості системи ПВК/ФТ. У подальшому проведено аналіз ризиків. Цей етап охоплював визначення характеру, джерел, імовірності й наслідків встановлених загроз.

Завершальним етапом проведення НОР стали оцінювання ризиків та розроблення заходів з управління ними. Етап оцінювання полягав у визначенні (на підставі результатів попередніх етапів НОР) стосовно кожної конкретної загрози таких характеристик:

- загальний рівень ризику;
- рівень ефективності заходів, що вживаються на певний момент для його попередження або зниження;
- чистий рівень ризику.

За результатами оцінювання ризиків підготовлено та представлено в установленому порядку Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо вжиття заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків.

У рекомендаціях щодо зменшення загроз і ризиків у економічній складовій наголошено на необхідності наявності статистики обігу фінансових інструментів, цінних паперів та загалом усіх транзакцій на ринку капіталу [26].

Також у ст. 15 Закону визначено високоризикові фінансові операції, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу [25]. Але цей перелік не повною мірою відображає економічні й правові ризики в економіці країни, і в цьому контексті важливим завданням є заснування загальнодержавної системи статистичних спостережень у сфері фінансового моніторингу, яка на сьогодні в Україні не сформована. Важливу роль у її створенні має відігравати Міністерство фінансів України як орган, котрий формує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

За вимогами ст. 11 Закону [25], суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані здійснювати управління ризиками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, з урахуванням результатів ідентифікації та вивчення фінансової діяльності клієнта, послуг, що надаються клієнту, аналізу операцій, проведених ним, та їх відповідності фінансовому стану і змісту діяльності клієнтів. Необхідно здійснювати повний комплекс заходів щодо їх ідентифікації за типами, географічним розташуванням країни реєстрації або установи, через яку здійснюється передача (отримання) активів, і видом товарів та послуг. Саме у формі товарів та послуг на фінансовому ринку визначається найвища, крім ризиків фінансування терористичної діяльності, ризиковість використання секторів фінансового ринку з метою відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом.

На фондовому ринку особливу увагу слід приділити обігу документарних цінних паперів на пред'явника (Рекомендація 32. Кур'єри з перевезення готівки) [1].

Саме такі цінні папери найчастіше використовують у "розриві ланцюга" відповідно до Моделі відмивання кримінальних активів та грошових коштів, запропонованої FATF, на етапі розшарування для приховування джерел походження кримінальних доходів.

Трифазова модель відмивання кримінальних фондів, рекомендована FATF, є найбільш поширеною в наукових дослідженнях і припускає виокремлення в єдиному процесі легалізації таких стадій: розміщення (placement), розшарування (layering) та інтеграція (integration). Зазначені стадії можуть відбуватися одночасно або частково накладатися одна на одну. Це залежить від наявного механізму легалізації і вимог, що висувуються злочинною організацією.

Після того як процес розшарування успішно проведений, ті, хто намагається відмити гроші, повинні створити видимість достовірності шляхом пояснення джерел появи їхніх коштів. Під час інтеграції відмиті кошти повертаються в економіку, вливаючись у банківську систему під виглядом чесно зароблених доходів. Якщо "слід" відмитих грошей не знайдено на двох попередніх стадіях, відокремити законні гроші від незаконних дуже складно. На стадії інтеграції їх можна виявити лише за допомогою агентурної роботи [5, с. 33; 12].

Це фактично “нульова” (початкова) стадія в процесі відмивання, що передує стадії розміщення, на якій злочинці намагаються мінімізувати ризики, пов’язані з можливою конфіскацією безготівкових коштів. Тому важливо визначити інструментарій, використовуваний у процесі відмивання грошей, особливо в момент “розриву ланцюга” фінансових операцій на стадії розширення. Завдання на цій стадії полягає в тому, щоб шляхом складної послідовності фінансових операцій (накладення шарів) відокремити незаконні доходи від їхнього джерела і приховати так званий аудиторський слід (відстеження угод під час перевірки). Вказана стадія може передбачати такі операції, як зняття і внесення на банківські рахунки грошових коштів, конвертування депонованих готівкових коштів у грошово-кредитні інструменти (векселі, ощадні сертифікати, дорожні чеки, облігації, акції, та ін.), перепродаж грошово-кредитних інструментів, інвестиції в нерухомість і легальний бізнес, особливо в індустрію туризму і дозвілля. Компанії, зареєстровані в офшорних зонах – типовий інструмент, який використовується на стадії розширення [5, с. 10].

Досліджуючи питання обігу документарних цінних паперів на пред’явника, варто зауважити, що всі фінансові інструменти (стандарт Міжнародної фінансової звітності 9 (IFRS 9)) у документарній формі [27] перебувають під пильною увагою міжнародних організацій, які займаються питаннями протидії відмиванню нелегальних активів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження. Так, в останніх 40 Рекомендаціях FATF виділені в окрему рекомендацію “заходи по виявленню фізичного трансграничного переміщення готівки і оборотних інструментів на пред’явника, в тому числі через систему декларування та/або систему інформування” (Рекомендація 32. Кур’єри з перевезення готівки). Крім того, за вимогами FATF необхідно посилити зусилля, спрямовані на виявлення, аналіз і швидке реагування щодо підозрілих операцій (Рекомендація 20). Зазначені операції здійснюються саме в “розрив ланцюга” між відтворюваними джерелами походження коштів і їх подальшим вливанням у легальну економіку грошових коштів уже у відмитому стані [12].

Розроблення НОР у кожній країні сприятиме розбудові механізмів швидкого реагування на спроби легалізувати злочинні доходи як безпосередньо в цій державі, так і через інтеграцію у світову економіку.

Важливими є питання співпраці в обміні досвідом функціонування та вдосконалення таких систем. В останніх рекомендаціях наголошено на підвищенні вимог щодо високоризикових операцій і зменшення числа стадій оцінювання низьких ризиків, особливо у подвійних процедурах ідентифікації клієнтів та контрагентів груп підприємств, корпорацій, консорціумів тощо. Проте можливість спрощених процедур не повинна нівелювати процедури фінансового моніторингу та знижувати рівень фінансової безпеки підприємств та відомств. У цьому частково й полягає процес управління ризиками.

Варто розглянути питання порогових сум для визначення ступеня ризику. Згідно з європейським досвідом, пріоритетним є визначення ризиків насамперед за якісними характеристиками (критеріями). У світовій практиці одним із найефективніших у боротьбі з відмиванням коштів вважається

італійське законодавство, рекомендоване Європейським Союзом як зразок для уніфікації національних нормативно-правових актів у сфері валютного регулювання та контролю: ним передбачено 150 ознак, які характеризують можливу належність здійснюваної операції до кримінальних [28].

Але слід зважати і на кількісні показники, тобто обсяги фінансових потоків та активів, коли ступінь ризику змінюється у відповідний бік. Нині в законодавстві України стосовно ПВК/ФТ розглядається ініціатива щодо збільшення порогової суми для обов'язкового фінансового моніторингу зі 150 тис. до 300 тис. грн у зв'язку з прискоренням інфляції та підвищенням курсу іноземних валют [29].

В Україні з 27 березня по 8 квітня 2017 р. Комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму MONEYVAL було проведено оцінку національної системи ПВК/ФТ, за результатами якої основні ризики переважно пов'язані із загальною та державною складовими. За результатами НОР для приватного сектору встановлено загрози використання новітніх технологій для ПВК/ФТ та виявлення підозрілих фінансових операцій, тобто обидві безпосередньо пов'язані з фінансовою системою. Важлива роль у їх мінімізації належить оцінюванню ризиків використання певних фінансових інструментів як у банківському, так і в небанківському секторі фінансового ринку. З огляду на це доцільна систематизація міжнародного досвіду в цій сфері.

Управлінням ООН з наркотиків та злочинності (UNODC UN) під час формування механізмів оцінювання ризиків використання фінансових інструментів розроблені тематичні керівництва. У лютому 2010 р. опубліковано керівництво “Ризик відмивання коштів через фінансові інструменти, клієнтів та співробітників фінансових інститутів” [28], в якому, на жаль, не розглядалися ні розрахункові операції з векселем, ні торговельні операції. Але цей недолік повністю виправлено в другій редакції Керівництва UNODC UN “Ризик відмивання грошей через фінансові інструменти, 2-ге видання”, опублікованій у 2013 р. Розділ 20 “Прості векселі” (Promissory note) присвячено ризикам використання векселів у операціях із відмивання злочинних коштів та визначено критерії оцінки [30, с. 209].

З урахуванням того факту, що обіг векселів відбувається майже в усіх секторах фінансового ринку та в комерційних операціях підприємств, організацій будь-якої форми власності й фізичних осіб, важливо створити для зниження ризиків використання векселів у злочинних схемах модель оцінки векселів щодо використання їх у ПВК/ФТ.

Так, поєднуючи зусилля в різних секторах фінансового ринку й економіки держави в цілому, завдяки обміну інформацією, гармонійному поєднанню нормативно-правових актів щодо ПВК/ФТ, з усуненням дублювання функцій, націлених на отримання швидких і ефективних процедур, розбудова Національної системи оцінки і управління ризиками відповідатиме міжнародним стандартам.

Водночас процес оцінювання ризиків має бути динамічним і з часом змінюватися залежно від нових обставин та загроз. Головне завдання держави в цьому процесі – створення інституційно-правових умов для проведення

національної оцінки ризиків і формування дієвих механізмів обміну інформацією між усіма учасниками Національної системи боротьби з відмивання злочинних доходів та різними інституціями.

На підставі викладеного можна зробити такі висновки.

Країни повинні здійснювати оцінку ризиків, пов'язаних із відмиванням коштів та фінансуванням тероризму та розуміти їх небезпеку, а також вживати заходів, включаючи визначення органу або механізму з метою координації дій з оцінки ризиків, та використовувати ресурси, спрямовані на ефективне їх зниження. Ґрунтуючись на такій оцінці, держави мають застосовувати спеціальний підхід з метою забезпечення відповідності заходів із запобігання або протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму ступеню виявлених ризиків. Такий підхід постає як підґрунтя для належного спрямування ресурсів у системі ПВК/ФТ, а також запровадження заходів, що базуються на оцінці ризиків, під час застосування Рекомендацій FATF. Якщо країни визначають рівень певного ризику як високий, потрібно забезпечити, аби їхній режим ПВК/ФТ усував такий ризик. Коли країни вважають рівень ризику невисоким, вони можуть прийняти рішення про застосування спрощених заходів у межах конкретних Рекомендацій FATF за відповідних умов.

FATF закликає всі країни вжити ефективних заходів із метою приведення національних систем протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення у відповідність до переглянутих Рекомендацій.

Список використаних джерел

1. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation – the FATF Recommendations: URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>.
2. For assessing technical compliance with the FATF recommendations and the effectiveness of AML /CFT systems – the Methodology. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatfissuesnewmechanismstostrengthenmoneylaunderingandterroristfinancingcompliance.html>.
3. Розвиток національної системи фінансового моніторингу / Т. І. Єфименко, С. С. Гасанов, О. Є. Користін та ін. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2013. 380 с.
4. Берізко В. М. Щодо питання понятійного апарату “фінансовий моніторинг”. *Право України*. 2006. № 12. С. 52–53.
5. Герасимчук З. В., Вавдіюк Н. С. Відмивання грошей як фінансова небезпека функціонування легальної економіки регіону. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірка тез доповідей ІХ Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Херсон, 9–10 листопада 2006 р.)* / ред. кол.: А. О. Єпіфанов та ін. Суми : УАБС НБУ, 2006.
6. Фінансове право України / А. К. Воронова, М. П. Кучерявенко, Н. Ю. Пришва та ін. Київ : Правова єдність, 2009. 395 с.
7. Гаврилишин А. П. Щодо питання понятійного апарату “фінансовий моніторинг”. *Організаційно-правове забезпечення діяльності контролюючих та правоохоронних органів у сфері господарювання: проблеми сьогодення і перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2008. 588 с.

8. *Патюта І. М.* Сучасні схеми і підходи до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом у банківському секторі України. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 6. С. 262–269.
9. *Симов'ян С. В.* Засоби протидії легалізації злочинних доходів у системі державного фінансового контролю. *Юридична наука*. 2011. № 2. С. 142–149.
10. *Сюркало Б.* Напрями вдосконалення системи державного фінансового моніторингу. *Ефективна економіка*. 2011. № 11. С. 241–244.
11. *Тищенко В. В.* Фінансовий моніторинг як елемент системи економічної безпеки банку. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2016. № 3 (227). С. 81–86.
12. *Барановський О. І.* “Відмивання” грошей: сутність та шляхи запобігання. Харків : Форт, 2003. 472 с.
13. *Дмитров С. О., Костенко Б. О., Медвідь Т. А.* Міжнародні стандарти запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом : навч.-метод. матеріали. Київ : НАДУ, 2011. 192 с. (Бібліотека державного службовця).
14. *Костюченко О. Є., Кривуля К. А.* Правові умови та шляхи вдосконалення системи фінансового моніторингу в банку. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9 (4). С. 205–214.
15. *Ляшенко В. М.* Державна політика запобігання тероризму в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Львів. : [б.в.], 2007. 20 с.
16. Про затвердження плану заходів на 2011 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму : постанова Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 09.03.2011 № 270. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/site_docs/2012/06.02.2012/ZVIT%202011_1.pdf.
17. Про затвердження плану заходів на 2012 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму : постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 28.12.2011 № 1379. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/site_docs/2013/20130226/2012%20_21_02_2013.pdf.
18. Про затвердження плану заходів на 2013 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму : постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 11.03.2013 № 155. URL: <http://www.sdfm.gov.ua/print.php?what=doc&id=459&lang=uk&page=1>.
19. Посібник з питань підходу, заснованого на оцінці ризику, в боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму / FATF, WGEI (2009)13/FINAL від 02.07.2009. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=227&art_id=1110&lang=uk.
20. For assessing technical compliance with the FATF recommendations and the effectiveness of AML / CFT systems – the Methodology / FATF-GAFI. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatfissuesnewmechanismstostrengthenmoneylaunderingandterroristfinancingcompliance.html>.
21. Впровадження національної оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму як елементу державної політики детінізації економіки України : зб. матеріалів спільного міжнародного семінару ОБСЄ та Держфінмоніторингу. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160425/seminar.pdf.

22. Про затвердження Порядку проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму і оприлюднення її результатів : постанова Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 16.09.2015 № 717. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/717-2015-%D0%BF>.
23. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму / Держфінмоніторинг України. Київ, 2016. URL: http://sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf.
24. Про затвердження плану заходів на 2016 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 11.02.2016 № 103. Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnp?docid=248859050>.
25. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : закон України від 14.10.2014 № 1702-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>.
26. Міжнародні стандарти: Рекомендації FATF. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=180&art_id=585&lang=uk.
27. Про запровадження МСФЗ 9 : лист Національного банку України (витяг) від 15.07.2016 № 60-0005/59146. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v5914500-16>.
28. Risk of Money Laundering through Financial Instruments / UNODC UN. URL: https://www.unodc.org/documents/colombia/2013/diciembre/Risk_of_Money_Laundering_version_1.pdf.
29. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : проект Закону України / Держфінмоніторинг України. 2017. 10 серп. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=123&art_id=26151&lang=uk
30. Risk of Money Laundering through Financial Instruments. 2nd Ed. URL: https://www.imolin.org/pdf/Risk_of_Money_Laundering_Version_2.pdf.

References

1. FATF. (2012). *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation – the FATF Recommendations*. Retrieved from <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>.
2. FATF. (2013). *For assessing technical compliance with the FATF recommendations and the effectiveness of AML / CFT systems – the Methodology*. Retrieved from <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatfissuesnewmechanism tostrengthenmoneylaunderingandterroristfinancingcompliance.html>.
3. Iefymenko, T. I., Gasanov, S. S., Korystin, O. Ye. et al. (2013). *Development of the national financial monitoring system*. Kyiv: DNNU “Akademiia finansovoho upravlinnia” [in Ukrainian].
4. Berizko, V. M. (2006). Concerning the issue of conceptual apparatus “financial monitoring”. *Law of Ukraine*, 12, 52–53 [in Ukrainian].
5. Herasymchuk, Z. V., Vavdiuk, N. S. (2006). Money laundering as a financial risk for the functioning of the legal economy of the region. In A. O. Yepifanov (Ed.). *Problems*

- and prospects of development of the banking system of Ukraine*. Sumy: UABS NBU [in Ukrainian].
6. Voronova, L. K., Kucheriavenko, M. P., Pryshva, N. Yu. et al. (2009). *Financial Law of Ukraine*. Kyiv: Pravova yednist [in Ukrainian].
  7. Havrylyshyn, A. P. (2008). Concerning the issue of conceptual apparatus “financial monitoring”. In *Organizational and legal support of the activity of controlling and law enforcement agencies in the sphere of management: problems of the present and development prospects*. Irpin: Natsionalnyi universytet DPS Ukrainy [in Ukrainian].
  8. Patiuta, I. M. (2012). Contemporary schemes and approaches to legalization (laundering) of incomes received illegally within banking sector of Ukraine. *Actual problems of economics*, 6, 262–269 [in Ukrainian].
  9. Symov’ian, S. V. (2011). Method of counteraction of legalization of criminal profits in the state financial checking system in Ukraine. *Juridical Science*, 2, 142–149 [in Ukrainian].
  10. Siurkalo, B. (2011). Areas of improvement of the system of state financial monitoring. *Effective economy*, 11, 241–244 [in Ukrainian].
  11. Tyshchenko, V. V. (2016). Financial monitoring as part of the system of economic security of the bank. *Bulletin of Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*, 3 (227), 81–86 [in Ukrainian].
  12. Baranovskyi, O. I. (2003). *Money laundering: the essence and ways to prevent it*. Kharkiv: Fort [in Ukrainian].
  13. Dmytrov, S. O., Kostenko, B. O., & Medvid, T. A. (2011). *International standards for preventing and counteracting the legalization (laundering) of proceeds from crime*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
  14. Kostiuchenko, O. Ye., Kryvulia, K. A. (2012). Legal terms and ways of financial monitoring system in the bank. *Economic sciences. Series: Accounting and Finance*, 9 (4), 205–214 [in Ukrainian].
  15. Liashenko, V. M. (2007). *State policy of prevention of terrorism in Ukraine* (Master’s thesis). Lviv [in Ukrainian].
  16. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2011). *On approval of the Action plan for 2011 on the prevention and counteraction of the legalization (laundering) of the proceeds from crime and the financing of terrorism* (Decree No. 270, March 9). Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/content/file/site_docs/2012/06.02.2012/ZVIT%202011_1.pdf [in Ukrainian].
  17. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2011). *On approval of the Action plan for 2012 on the prevention and counteraction of the legalization (laundering) of the proceeds from crime and the financing of terrorism* (Decree No. 1379, December 28). Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/content/file/site_docs/2013/20130226/2012%20_21_02_2013.pdf [in Ukrainian].
  18. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2013). *On approval of the Action plan for 2013 on the prevention and counteraction of the legalization (laundering) of the proceeds from crime and the financing of terrorism* (Decree No. 155, March 11). Retrieved from <http://www.sdfm.gov.ua/print.php?what=doc&id=459&lang=uk&page=1> [in Ukrainian].
  19. FATF. (2009, July 2). *Guidance on the application of an approach based on the assessment of money laundering and terrorist financing risks in the provision of financial services*. Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=227&art_id=1110&lang=uk [in Ukrainian].
  20. FATF. (2013). *For assessing technical compliance with the FATF recommendations and the effectiveness of AML/CFT systems – the Methodology*. Retrieved from <http://www>.

- fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatfissuesnewmechanism tostrengthenmoneylaunderingandterroristfinancingcompliance.html.
21. OSCE, the State Financial Monitoring Service of Ukraine. (2014). *The introduction of a national risk assessment of money laundering and terrorist financing as an element of the state policy of "unshadowing" of the Ukrainian economy*. Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160425/seminar.pdf [in Ukrainian].
  22. Cabinet of Ministers of Ukraine, National Bank of Ukraine. (2015). *On Approval of the Procedure for conducting a national risk assessment in the field of prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds from crime and terrorist financing and the publication of its results* (Decree No. 717, September 16). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/717-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].
  23. OSCE, the State Financial Monitoring Service of Ukraine. (2016). *Report on conducting a national risk assessment in the field of prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds from crime and terrorist financing*. Retrieved from http://sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf [in Ukrainian].
  24. Cabinet of Ministers of Ukraine, National Bank of Ukraine. (2016). *On approval of the action plan for the prevention and counteraction of the legalization (laundering) of the proceeds from crime, terrorist financing and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction for 2016* (Decree No. 103, February 11). Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248859050> [in Ukrainian].
  25. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *On prevention and counteraction of the legalization (laundering) of the proceeds from crime, terrorist financing and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction* (Act No. 1702-VII, October 14). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1702-18> [in Ukrainian].
  26. The State Financial Monitoring Service of Ukraine. (2007). *International standards: FATF recommendations*. Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=180&art_id=585&lang=uk [in Ukrainian].
  27. National Bank of Ukraine. (2016). *Introduction of IFRS 9* (Letter No. 60-0005/59146, July 15). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v5914500-16> [in Ukrainian].
  28. UNODC. (2010). *Risk of Money Laundering through Financial Instruments*. Retrieved from https://www.unodc.org/documents/colombia/2013/diciembre/Risk_of_Money_Laudering_version_I.pdf.
  29. The State Financial Monitoring Service of Ukraine. (2017, August 10). *On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine in the Field of Prevention and Counteraction to the Legalization (Laundering) of Proceeds from Crime, Terrorist Financing and Financing of the Proliferation of Weapons of Mass Destruction* (draft Law). Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=123&art_id=26151&lang=uk [in Ukrainian].
  30. UNODC. (2013). *Risk of Money Laundering through Financial Instruments* (2nd ed.). Retrieved from https://www.imolin.org/pdf/Risk_of_Money_Laudering_Version_2.pdf.